

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/176742>

Please be advised that this information was generated on 2021-09-19 and may be subject to change.

Recensie-artikel

Elke Dag Vitesse (2017) en de historische significantie van jubileumboeken

Jon Verriet

De historicus kan veel leren door jubileumboeken van sportclubs te bestuderen. Het betreft hier een specifiek genre: de boeken bejubelen natuurlijk de club en zijn successen, maar zij vertellen ons ook wat de club is en zou moeten zijn volgens de auteur (vaak zowel supporter als ingewijde). Dit jaar werd het zesde jubileumboek van Vitesse uitgegeven sinds de oprichting van deze Arnhemse club. Na 1932, 1952, 1967, 1992 en 2003 volgde in 2017 Ferry Reurinks Elke Dag Vitesse: 125 Jaar Club-geschiedenis in 366 Verhalen.

Morele verheffing

In het verleden werden jubileumboeken gebruikt om de clubcultuur te bevestigen en te beschermen. De eerste twee boeken van Vitesse vierden het veertig- en zestigjarig jubileum van de club door veel verschillen-

de Arnhemse en nationale prominenten op te voeren. Beide boeken waren bovendien gericht op de jeugd, die moest zorgen dat de toekomst van de club ‘op waardige wijze aansluit’ bij het verleden.¹ Vitesse werd gepresenteerd als een faire en sportieve club, zonder ‘slinksche trucs’.² De morele verhevenheid van het chique, *Good old Vitesse* werd beleden en Vitessenaren werd opgedragen zich te allen tijde fatsoenlijk te gedragen, want: ‘noblesse oblige’.³ Het voortdurend benoemen van deze kwaliteiten had echter ook een defensieve functie. Zowel in 1932 als in 1952 maakte men zich zorgen over de clubbinding en het morele verval onder Vitesse’s jongste generatie. Konden de kinderen zich nog wel voor de vereniging offeren? Ook in het decennium na 1945 was sportbeoefening veel meer dan een spelletje: Vitesse kon en moest helpen de ‘volkskracht’ te bevorderen.⁴

Het morele verval zag men vooral in één specifieke hoek. In de eerste decennia van de twintigste eeuw werden steeds meer ‘volksclubs’ opgericht. De boeken spreken van een klassenverschil en een alsmaar harder wordende competitie. Dit ondanks het feit dat deftige clubs als Vitesse zelf ook behoorlijk stevig konden schoppen.⁵ Het bestuur dacht zelfs korte tijd mee over het starten van een

Gedenkboek 1892-1932

ELKE DAG VITESSE

125 JAAR CLUBGESCHIEDENIS IN 366 VERHALEN

FERRY REURINK

Ferry Reurink, *Elke dag Vitesse – 125 jaar clubgeschiedenis in 366 verhalen*. Uitgeverij Kontrast, 2017, ISBN : 9789492411990, prijs € 48,90.

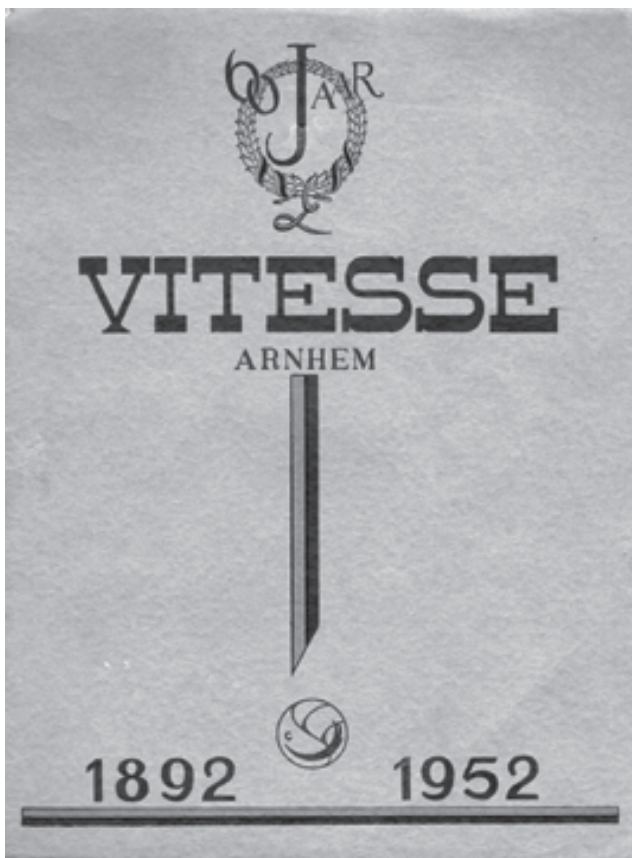
speciale elitecompetitie, waarbij de proletariërclubs zouden worden geweerd. Vitesse zag er al snel vanaf, maar betaalde volgens de kranten wel een prijs voor het vasthouden aan de clubcultuur. Na de degradatie van de Arnhemse club in 1935 meldde *De Gelderlander*: *'In de sportwereld demonstreert zich als de neergang van den derden stand en de opgang van den vierden stand. De arbeider haalt hier den burger-sportman in en laat hem niet meer bijkomen'*.⁶

In het jubileumboek uit 1967 is er een verandering zichtbaar. De club had wellicht in 1952 *'met beide benen temidden der burgerij gestaan'*, maar auteur Max Adriani Engels suggereerde voorzichtig dat deze periode voorbij was.⁷ Verder had deze sportjournalist – tevens erelid – het vooral niet over Vitesse's morele opdracht. De volgende twee boeken, uit 1992 en 2003, maakten een scherpe wending. In 1992 schreef Joop Brons dat de club lang *'deftig wilde blijven'*,⁸ maar voor hem was de ballotagecommissie een relikwie uit een ver verleden. Sommige ouderen binnen de club leken in 1992 overigens nog expliciet

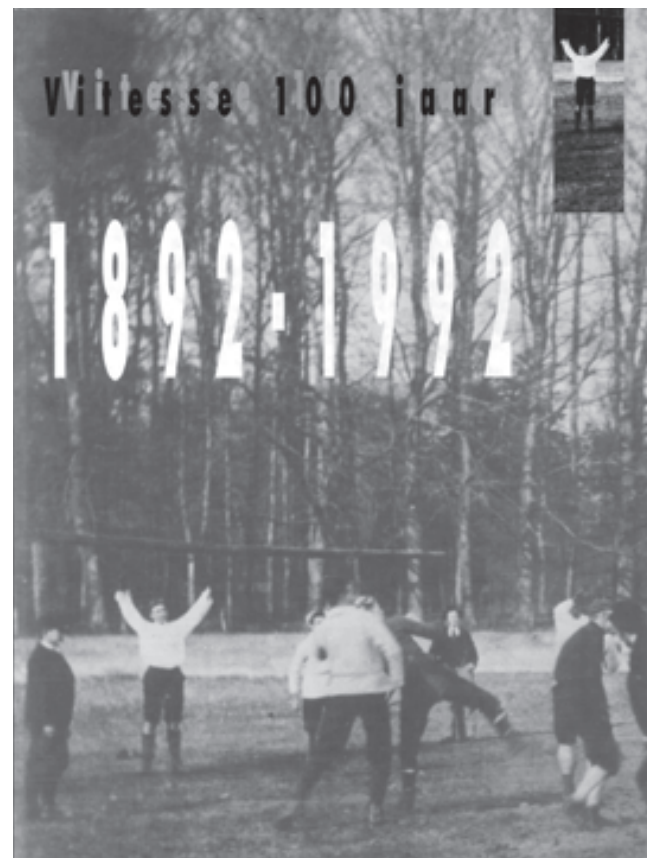
terug te verlangen naar de besloten sfeer, maar: *'dat mag tegenwoordig niet meer, dat is discriminatie'*.⁹ Zowel Brons als Arjan Molenaar en Rien Bor, de auteurs van het jubileumboek uit 2003, keken wat afstandelijker naar het elitaire verleden van de club. Zij lieten zich dan ook opvallend minder sterk uit over wat de club behoorde te zijn. Verstrekkende doelen als de morele verheffing van leden behoorden tot de geschiedenis.

Een Arnhemse club

Een ander element dat veelvuldig werd uitgedragen in jubileumboeken was de sterke band tussen Vitesse en de stad Arnhem. In 1932 wisten prominenten als erevoorzitter Chris Engelberts en Arnhemse wethouder B.H. Everts al te melden dat *'geheel Arnhem meeleeft'* met Vitesse en dat de club een *'eereplaats in onze Gemeente'* innam.¹⁰ Voor de oorlog was Vitesse – met uitzondering van één seizoen – altijd de best presterende Arnhemse club waardoor het voor velen de onbetwiste vertegenwoordiger van de stad was. Na de professionalisering van het Ne-

Gedenkboek 1892-1952

Gedenkboek 1892-1992

derlandse voetbal in 1954 zou de club nooit meer een competitieve wedstrijd tegen een andere Arnhemse club spelen, wat de positie van Vitesse als *de* Arnhemse vereniging nog eens bestendigde.

Ook aangaande de Arnhemse *roots* van Vitesse moest de clubcultuur worden beschermd. Zo stammen discussies over een onherkenbaar geel-zwart vreemdelingenlegioen al uit de jaren dertig. Interessant genoeg werd de strijd tegen te veel invloed van buitenaf gezien als sportief nadelig, maar toch de moeite waard: *'Zonder twijfel hebben we met onze geslaagde pogingen, om vreemdelingen in ons eerste elftal te vervangen door jeugdige Arnhemmers uit eigen ren, even op den rand van den afgrond gehangen'*, zo schreef erelid Henk Herberts in 1932.¹¹ De eerste drie jubileumboeken van Vitesse stonden vol verhalen over de duizenden Arnhemmers die met hun elftal door Nederland meetrokken.¹² Ook vindt men er rijmpjes als deze (uit 1917):

Ons hulde, kloek en fier Vitesse, gij, club van Gelre's eerste stad!

Wij strooien lieve, frissche bloemen op Uw Vitesse's levenspad.

*Heil, heil Vitesse! Steeds streelt uw roem het Arnhemsch hart.*¹³

Arnhem en Vitesse waren *'één geworden'*, zo meenden de bobo's. De club wist zich volgens hen dan ook *'gedragen door geheel sportlievend Arnhem'*.¹⁴

De boeken uit 1992 en 2003 herhaalden de rijmpjes over lokale trots en benadrukten de Arnhemse oorsprong van oud-spelers,¹⁵ maar zij boden voor het eerst ook ruimte voor negativiteit. Oud-keeper Rinus l'Amie over de jaren vijftig: *'De sfeer werd ook minder met de komst van die spelers van buiten de regio... [Die groep] rende na de training of wedstrijd naar de trein om weer naar huis te gaan'*.¹⁶ Edward Sturing had bovendien gemerkt dat tijdens een sportieve dip de binding tussen club en stad kon inzakken: hij schrok van *'het beeld dat de Arnhemmers van Vitesse hadden'* en werd in de jaren tachtig *'bijna uitgelachen'* wanneer hij zei dat hij bij Vitesse voetbalde.¹⁷

Het bleek dat het bestuur van Vitesse de binding tussen stad en club niet aan het toeval kon overlaten. De club probeerde het Arnhemse imago daarom op te vijzelen aan de hand van symbolen, mascottes en maatschappelijke programma's. Het logo van de club incorporeerde vanaf 1984 de dubbelkoppige arend van het stadsembleem en vanaf 2008 vloog een arend een rondje door GelreDome voorafgaand aan wedstrijden. De moeizame jaren tachtig hadden het bestuur geleerd dat Vitesse een merk was, dat goed moest worden neergezet om succesvol te zijn in de *experience economy*. Marcel van Roosmalen schreef meerdere boeken over het reilen en zeilen bij Vitesse. Over de maatschappelijke betrokkenheid van Vitesse stelt hij dat de club tegenwoordig *'een hart voor de samenleving heeft - of net als alle andere betaald voetbalclubs doet alsof'*.¹⁸ De branding van Vitesse was echter wel succesvol: uit een recente peiling bleek dat veel Nederlanders direct aan *'Vitesse'* denken als ze *'Arnhem'* horen.¹⁹ De club weet nog altijd lokale trots te genereren en te bevestigen, zeker bij gunstige sportieve resultaten, zoals het winnen van de KNVB Beker.

Elke Dag Vitesse (2017)

Hoewel die bekerwinst van 30 april jongstleden op het allerlaatst is opgenomen in het boek *Elke Dag Vitesse*, is de werkelijke reden voor dit massieve boek het 125-jarige jubileum van de club. Auteur Ferry Reurink trakteert de lezer op een afwijkend format zonder interviews, praatjes van clubprominenten of een lopend historisch verhaal. Het boek is eerder encyclopedisch: het bevat een lemma voor elke dag van het jaar dat aansluit bij vooral positieve momenten uit de clubhistorie. Van de 365 geselecteerde wedstrijden wint Vitesse er dan ook 230 (doelsaldo +465). In 1972 leed Vitesse de grootste nederlaag aller tijden in de Eredivisie (12-1 tegen Ajax), maar voor de bewuste dag (19 mei) kiest Reurink liever een veel minder opmerkelijke wedstrijd uit 1986. Ook in algemenere zin heeft de schrijver meer aandacht voor succesvolle perioden: het zwaartepunt ligt met maar liefst 70 lemma's in de jaren negen-

Vitesse: 14 november

tig, meer dan bijvoorbeeld de jaren zeventig en tachtig samen – hoewel dit tevens kan komen doordat Reurink deze periode zelf als jonge supporter het meest intens heeft beleefd. Ook financiële problemen worden maar kort benoemd, en de controversiële oud-voorzitter Karel Aalbers wordt gespaard en zelfs ‘illuster’ genoemd (3 oktober).

De auteur heeft geselecteerd en geschreven vanuit het perspectief van de supporter. Zijn boek is ook in andere opzichten voorzichtig. Wanneer een boude uitspraak nodig is wordt meestal geleend uit oude krantenartikelen of vorige jubileumboeken (29 augustus). Reurink laat zijn eigen ‘stem’ in het boek nauwelijks toe. Waar Adriani Engels in 1967 nog een lange tirade hield tegen twee Arnhemse politici (die het hadden gewaagd tegen financiële steun voor Vitesse te stemmen), daar laat Reurink zich hoogstens uit over een scheidsrechter met een slechte dag (16 september). Vanwege het nogal feitelijke karakter van het boek is het voor de historicus daarom soms interessanter door wat er niet wordt gezegd, dan wat er wel aan de orde komt.

Het is niet verrassend dat ook in 2017

hoogdravende teksten over de morele plicht van de club en zijn leden achterwege blijven. De elitaire oorsprong van Vitesse wordt verder kort genoemd (14 mei). Mogelijkheden om over sportclubs en klassenverschillen uit te wijden blijven liggen, zoals in lemma’s die clashes met ‘volksclubs’ beschrijven (4 en 21 februari), of in een lemma over een jonkheer die meespeelde in het eerste elftal (15 januari). Het gekozen format – stukjes van één, hooguit twee pagina’s – laat dan ook weinig complexiteit toe.

Reurink is tevens terughoudend met het tonen van Arnhemse trots. Van spelers wordt gemeld dat ze ‘geboren Arnhemmer’ zijn, soms tot op wijkniveau toe (17 maart, 9 en 13 december).²⁰ Maar de lokale cultuur wordt zeker niet gefetisheerd: Reurink noemt Mahamadou Diarra ‘misschien wel de beste voetballer die ooit bij Vitesse speelde’ (2 februari) en prijst buitenlandse spelers als Wilfried Bony (20 februari), Guram Kashia (4 maart) en Boško Bursać (9 maart). Hij is daarin overigens niet alleen: de in Georgië geboren Kashia werd in 2015 nota bene benoemd tot *Arnhemmer van het Jaar* in een verkiezing van *De Gelderlander*. Waar in het verleden sportieve crises vaak werden gekoppeld aan een zogenaamd onherkenbaar team, daar mogen buitenlanders in *Elke Dag Vitesse* volop met de eer strijken bij sportief succes.

Daarmee vormt ook dit jubileumboek, zoals de voorgaande, interessant historisch materiaal. Toch is de beschreven clubbeleving in dit meest recente feestboek nogal vlak. Deels door het gekozen format ervaart de lezer Vitesse als een doorvoerstation met voortdurend passerende spelers, trainers, clubs, wedstrijden en doelpunten. Aan bespiegelingen als ‘Waar staat Vitesse voor?’ en ‘Wat maakt Vitesse uniek?’ brandt Reurink zich niet. Voor diehard supporters zullen de antwoorden misschien evident zijn, maar voor de algemenere lezer niet.

De auteur lijkt nooit de intentie te hebben gehad om zulke historische analyses te incorporeren in zijn boek. Het gevolg hiervan is dat *Elke Dag Vitesse* vermoedelijk een relatief smal publiek zal aanspreken. Reurink is een liefhebber van statistiek en heeft de feiten

zeer netjes uitgewerkt, maar echt verhalend is het boek bijna nooit. De meeste lemma's vormen een opsomming: een opmerkelijke wedstrijd, de spelers die scoorden, waar deze spelers later nog voetbalden, en wat ze nu met hun leven doen. Mensen met interesse in algemenere voetbalhistorische trends, of in de sportieve geschiedenis van Arnhem (of zelfs Nederland), heeft het boek minder te bieden. Mogelijkheden tot het vertellen van grotere verhalen blijven consequent liggen: de gevolgen van nationalisering van de Nederlandse voetbalcompetitie (25 januari), de invloed van verzuiling op het voetbal (27 maart), de vroege clubcultuur van Vitesse (waarom staat er 'Mens Sana in Corpore Sano' op een clubvaandel van Vitesse?, 14 maart), de invloed van de tweede wereldoorlog (6 en 8 juni), de connectie tussen Vitesse en Indië (5 oktober), de historische confrontaties tussen terrorisme en voetbal (19 september). Op zeldzame momenten koppelt het boek grotere maatschappelijke ontwikkelingen aan de geschiedenis van Vitesse, zoals wanneer de club een wedstrijd speelt tegen Hongaarse vluchtelingen in 1956 (2 december). Zulke stukjes smaken naar meer, maar *Elke Dag Vitesse* heeft de ambitie niet om dit soort grotere verhalen te vertellen.

Reurink houdt het vaak expres klein: wist u dat Theo Bos drie van zijn vijf Eredivisiegoals tegen Friese clubs scoorde (11 februari)? Wist u dat Vitesse van de vijf competitieduels die het speelde op 18 februari, er slechts één won (18 februari)? En wist u dat Vitesse in 1996 de eerste Mexicaanse voetballer naar Nederland haalde (Joaquín del Olmo, 4 mei)? Het gevolg is dat het boek in historiografisch opzicht relatief weinig toevoegt. Dit nieuwe jubileumboek is eerder geschreven voor de *echte* Vitessesupporter, die daarmee overigens wel een prachtig geïllustreerd en zeer goed verzorgd bladerboek krijgt aange-reikt vol toegankelijk gepresenteerde wetenswaardigheden over zijn/haar favoriete club.

Over de auteur

Jon Verriet MA (1985) werkte aan een historisch project over lokale trots en voetbalclubs in Gelderland. Hij start in september met een PhD project over de geschiedenis van het sportersdieet aan de Radboud Universiteit.

Noten

1. *Gedenkboek Uitgegeven ter Gelegenheid van het 40-Jarig Bestaan der Arnhemse Voetbal- & Athletiekclub "Vitesse" 1892-1932*, Arnhem 1932, 6.
2. *Gedenkboek 1892-1932*, 10. Citaat van burgemeester S.J.R. de Monchy.
3. *Gedenkboek 1892-1932*, 28.
4. *Gedenkboek Uitgegeven ter Gelegenheid van het 60-Jarig Bestaan der Arnhemse Voetbal- en Athletiekclub "Vitesse"*, Arnhem 1952, 8. Citaat van burgemeester C. G. Matser.
5. *Gedenkboek 1892-1932*, 14; 15; 36.
6. *De Gelderlander*, 29 april 1935, 7.
7. M.J. *Adriani Engels, Vitesse Arnhem, 1892-1967: Vijftien Veelbewogen Jaren uit Driekwart Eeuw "Vitesse" Historie*, Arnhem 1967, 14.
8. J. Brons, *A.V.C. Vitesse 1892-1992*, Arnhem 1992, 24.
9. Brons, *A.V.C. Vitesse 1892-1992*, 34. Citaat van Leo van Asselt.
10. *Gedenkboek 1892-1932*, 19; 25.
11. *Gedenkboek 1892-1932*, 72.
12. *Adriani Engels, Vitesse Arnhem, 1892-1967*, 5.
13. *Gedenkboek 1892-1932*, 34.
14. *Gedenkboek 1892-1932*, 164; *Gedenkboek Uitgegeven*, 9.
15. A. Molenaar en R. Bor, *111 Jaar Vitesse: De Sportieve Geschiedenis van Vitesse 1892-2003*, Arnhem 2003, 77; 79; 157.
16. Molenaar en Bor, *111 Jaar Vitesse*, 149.
17. Molenaar en Bor, *111 Jaar Vitesse*, 244.
18. M. van Roosmalen, *Geen Brug te Ver: Het Arnhem van Marcel van Roosmalen*, Amsterdam 2015, 90.
19. L. R. Egberts, *Chosen Legacies: Heritage in the Construction of Regional Identity*, Universiteit van Amsterdam (dissertatie) 2015, 243.
20. Geitekamp (Theo Bos), 't Broek (Theo Jansen) en Nieuwstad (Jo Gerritsen).